

CDC: de la “casa gran” al sobiranisme

JOAN MARCET

Professor de la UAB i director de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials

L'assumpció oficial per part de CDC de la idea de la “casa gran” del catalanisme ha recorregut el 15è congrés del partit, celebrat el passat estiu, és un intent de reeditar velles aspiracions monopolístiques del catalanisme i de remoure el panorama partidari de Catalunya que li permeti recuperar el Govern de la Generalitat en el menor termini possible.

El congrés que Convergència Democràtica de Catalunya celebrà a mitjans de juliol apareixia com un congrés tranquil, sense grans controvèrsies ideològiques o programàtiques, i sense grans confrontacions per la integració de la cúpula dirigent. Sens dubte, aquesta aparença de tranquil·litat contrastava amb la intensa confrontació que s'havia produït en l'interior d'Esquerra Republicana de Catalunya, amb qui CDC competeix electoralment per l'espai nacionalista en diversos àmbits territorials catalans, o amb les crisis d'identitat i de lideratge que han marcat els processos congressuals del Partit Popular, tant en el conjunt d'Espanya com a Catalunya.

Però aquesta aparença d'un procés congressual tranquil no va poder amagar l'existència d'orientacions estratègiques diverses, i fins i tot enfrontades, en l'interior de CDC, ni de pugnes pel manteniment o l'obtenció de quotes de poder en la direcció del partit.

El congrés convergent se celebrà novament, i per segona vegada consecutiva, sota la síndrome de la pèrdua del Govern de la Generalitat, en una situació d'estancament electoral a la baixa de la Federació de Convergència i Unió, de la que CDC n'és el soci principal, i amb l'objectiu, discutible i discutit, de consagrar estratègicament l'opció — llançada a finals de 2007 per Artur Mas — de convertir CDC en la “casa gran” del catalanisme.

De fet, el procés que condueix a Convergència Democràtica —que es debat entre la seva legítima ànsia i voluntat de recuperar el Govern de la Generalitat i l'accentuació d'un discurs nacionalista que s'aproxima als postulats independentistes d'ERC— s'inicia en les eleccions autonòmiques de 1999. Pocs mesos abans, Jordi Pujol, el líder històric carismàtic i indiscutible de CDC, mostrava la seva preocupació per l'experiència patida per un dels seus amics i referent europeu, Helmut Kohl, que l'octubre de 1998 havia perdut les eleccions després de governar durant setze anys. Malgrat haver exterioritzat aquesta preocupació i de les expectatives electorals creixents del seu principal

oponent, Pasqual Maragall, Pujol accedí a encapçalar per sisena vegada les candidatures de CiU a la Presidència de la Generalitat. Els resultats de les eleccions confirmarien les inquietuds del líder nacionalista.

Efectivament, la candidatura del PSC-CpC liderada per Maragall guanyà, en nombre de vots, les eleccions d'octubre de 1999. Però les distorsions que produeix l'aplicació del sistema electoral a Catalunya oferiren un mínim avantatge de quatre escons a CiU i féu possible la continuïtat de Pujol al front de la Generalitat amb el suport d'un Partit Popular que també treia profit del recolzament parlamentari convergent a les Corts Generals. L'entesa política parlamentària amb el PP seria un dels factors determinants de la derrota electoral de CiU en aquestes i en les següents eleccions autonòmiques i una de les raons del transvasament de vots cap a ERC.

Durant aquella legislatura, considerada per molts analistes com una mica agònica per a CDC, Jordi Pujol accelerà el procés del seu relleu al front del partit i de la candidatura a la Presidència de la Generalitat. Pujol, que durant els vint-i-cinc anys d'història de Convergència havia frenat, si no anul·lat, qualsevol intent de situar o encastellar un possible successor (Miquel Roca, juntament amb Macià Alavedra o Josep M. Cullerell constituïrien els casos més significatius), es veia ara en la necessitat de situar algú de la seva confiança per intentar continuar la seva obra política al capdavant de CDC. Així, un any després de les eleccions autonòmiques, l'octubre de 2000, el congrés del partit elegí Artur Mas com a nou secretari general, juntament amb Jordi Pujol, que continua com a president de CDC. Uns mesos més tard, el gener de 2001, Mas serà nomenat conseller en cap del Govern de la Generalitat, amb què se situa com a número dos del Govern, amb àmplies funcions delegades pel propi Pujol, qui, seguidament, anunciava que no es tornaria a presentar com a candidat a la presidència.

Fogujat en l'oposició a Pasqual Maragall a l'Ajuntament de Barcelona entre 1987 i 1995, Artur Mas

havia realitzat després una carrera meteòrica a diferents departaments de la Generalitat fins a convertir-se el 2001 en conseller de la Presidència i conseller en cap. En aquella conjuntura, Mas apareix com el candidat de la família i l'entorn més immediat de Pujol, davant d'altres possibles opcions de naturalesa més moderada que havien anat perdent pistonada en la carrera successòria desencadenada després de les eleccions de 1999. L'elecció de Mas com a successor fàctic de Pujol provoca, a més, una greu crisi amb el soci de coalició governant, Unió Democràtica de Catalunya, que duu el seu líder Josep A. Duran Lleida a la dimissió del seu càrrec de conseller de Governació i Relacions institucionals, davant d'una decisió de Pujol i de CDC que UDC qualifica d'unilateral i partidista. Malgrat això, aquesta crisi acabarà forçant un procés de major confluència entre ambdues formacions, que culminarà en la conversió de la vella coalició electoral en una federació de partits amb la mateixa denominació de Convergència i Unió.

Situat, doncs, Artur Mas al front del partit i *de facto* al davant del Govern de la Generalitat, a principis de 2002 serà nomenat nou candidat de CiU a la Presidència de la Generalitat per afrontar les següents eleccions, que se celebraran el novembre de 2003 i que enfrontaran dos vells contrincants, Mas i Maragall. El resultat d'aquestes eleccions, relativament similar al de les anteriors però amb l'obtenció d'un número i percentatge de vots menor per part dels dos grans partits, PSC i CiU, deixa la conformació de la majoria governamental en mans d'ERC. La consecució d'un acord de govern entre PSC, ERC i ICV allunya Convergència del govern de Catalunya per primera vegada en vint-i-tres anys. La pèrdua del poder autonòmic serà mal assimilada per CDC des del primer moment i la formació es veurà impulsada cap a una progressiva radicalització de les seves posicions nacionalistes, aparentment pressionada per l'obsessió de la competència electoral amb ERC per un espai polític en bona mesura coincident; aquesta radicalitat apareixerà sobretot durant el debat intern de Catalunya sobre la reforma de l'Estatut d'Autonomia i en el seu aprofitament de les diverses ensopagades del nou Govern, malgrat que els més sonors es poguessin atribuir encara a la gestió heretada dels governs convergents.

Després vindrà la seva estratègica negociació del nou Estatut amb el Govern d'Espanya, que Mas protagonitza fins i tot d'amagat del seu soci i portaveu en el Congrés, Josep A. Duran Lleida, i de la qual hi ha encara alguns capítols per descobrir, el seu posicionament favorable en el referèndum estatutari de juny de 2006 i la celebració de noves eleccions al Parlament de Catalunya el novembre del

mateix any. Una errònia estratègia electoral de confrontació directa amb la resta de partits catalans, i especialment amb el PP i ERC, deixa Convergència novament fora del Govern de la Generalitat, malgrat ésser el partit guanyador de les eleccions en vots i escons, i fa aparèixer les primeres veus i posicions crítiques vers Artur Mas.

L'anàlisi crítica que realitzen determinats sectors més moderats de CDC es dirigeix a l'entorn o nucli dur de Mas, a l'orientació estratègica del qual s'acusa de la pèrdua progressiva de recolzament electoral de la federació de Convergència i Unió des de mitjans de la dècada de 1990 i fins les més recents eleccions generals de març de 2008.

Efectivament, en totes i cadascuna de les confrontacions electorals, el retrocés de CiU és evident. En les eleccions autonòmiques i generals, el retrocés entre les celebrades a mitjans dels anys noranta i les últimes realitzades, respectivament el 2006 i 2008, se situa entre els nou i deu punts percentuals. En les eleccions municipals, en les quals CiU fa sempre gala d'aconseguir el major nombre de regidors, malgrat que mai no ha aconseguit superar ni acostar-se als socialistes en

nombre de vots, les pèrdues de la coalició nacionalista entre principis dels noranta i les últimes eleccions de 2007 superen els vuit punts. I, fins i tot, en les eleccions europees la seva estratègia de conformació d'una aliança electoral amb el PNV, el BNG i altres formacions d'orientació nacionalista en els últims comicis de 2004, l'ha portat a situar-se per darrere del PP a Catalunya, amb la pèrdua de catorze punts percentuals en deu anys.

L'obsessió per la competència electoral amb ERC, en gran mesura obsessió recíproca entre ambdós partits, i fonamentada en el progressiu creixement del recolzament electoral d'aquesta formació política, és afavorida pel nucli dur i al mateix temps enforteix aquest sector del qual s'envolta Artur Mas a partir de la seva arribada a la màxima responsabilitat executiva de CDC. En l'argot intern del propi partit s'al·ludeix a aquest nucli dur com "el pinyol", en referència a l'os a partir del qual creix la polpa d'una fruita, i que estaria integrat pels dirigents que es proclamen més nacionalistes, amb posicions clarament sobiranes, properes en la seva orientació ideològica, encara que distanciades políticament, a l'independentisme d'ERC. David Madí, Francesc Homs, Germà Gordo, Oriol Pujol Ferrusola i, malgrat que amb un major grau d'independència i acceptació general, Felip Puig, vicesecretari general i número dos del partit, integrarien aquest nucli interior de gran ascendent sobre Mas. Tots ells han realitzat i segueixen duent a terme tasques de responsabilitat en

L'entesa política parlamentària amb el PP el 1999 seria un dels factors determinants de la derrota electoral de CiU en aquestes i en les següents eleccions autonòmiques i una de les raons del transvasament de vots cap a ERC

l'interior del partit i en el desenvolupament estratègic de la seva política institucional.

Front a aquestes posicions, en els últims temps s'havien alçat veus crítiques procedents de sectors més moderats en la seva estratègica nacionalista. Aquests sectors situen el PSC com el seu clar contrincant polític electoral, però no descarten enteses puntuals, i fins i tot de major abast, amb els socialistes. Aquesta orientació s'ha manifestat amb major claredat en el procés del congrés del partit del passat mes de juliol, amb la demanda per boca d'un dels seus dirigents, l'alcalde de Sant Cugat del Vallès Lluís Recoder, de la conformació d'una direcció de CDC més plural i integradora. El sector el conformarien bàsicament alcaldes com el ja esmentat Lluís Recoder, o els de Figueres, Santi Vila, i Tortosa, Ferran Bel; regidors de l'Ajuntament de Barcelona en l'oposició, com Xavier Trias o Jaume Ciurana; però també diputats de tots els àmbits, com ara Josep Rull del Parlament de Catalunya, Carles Campuzano del Congrés dels Diputats, o Ignasi Guardans del Parlament europeu. El mateix Guardans, en ple procés congressual, es declarava "avorrit" del debat intern sobre les essències i sobre l'independentisme dins de CDC.

No es tracta d'una simple confrontació pel poder o pel control del partit, sinó que apareixen i es contraposen visions i estratègies diferenciades davant del futur de Convergència Democràtica, en la cerca de la recuperació

electoral i, en el seu moment, de la recuperació del Govern de la Generalitat. Front a la comoditat del llarg període de lideratge de Jordi Pujol, que tensava i destensava la corda de les seves relacions amb el Govern central amb gran mestria, que podia ser brutal i fins i tot despectiu amb els

socialistes catalans i al mateix temps entendre's amb el govern socialista d'Espanya, que podia entendre's i a la vegada menysprear el Partit Popular, la nova etapa de direcció liderada per Artur Mas sembla més erràtica, amb menys cintura política, més radicalitzada en les seves formes i menys consistent en el seu contingut de fons. La pluralitat i integració requerida pel sector més moderat cercaria superar aquesta situació amb un llenguatge i uns gestos i unes actituds i, especialment, amb una orientació estratègica que superi la competència obsessiva amb ERC i trobi novament un camí propi construint ponts cap a les altres forces polítiques, especialment els socialistes.

I a tot això, Jordi Pujol no es limita a exercir de reina mare o de simple ex dirigent del partit, sinó que intervé en el debat interior i en el

debat polític públic de Catalunya. Des de la Fundació Jordi Pujol, de conformació relativament oberta i plural, però en la qual exerceix de director Francesc Homs, pertanyent al nucli dur d'Artur Mas, Pujol incita, orienta i influeix en la reflexió interna i estratègica del nacionalisme català, per bé que dedica més esforços a la reflexió sobre polítiques pràctiques que al debat de caràcter identitari. En la perspectiva del congrés de juliol, algunes veus

situaven Pujol en un càrrec de nova creació, el de president fundador, abandonant la presidència efectiva del partit que mantenia fins aquell moment, per facilitar així una reestructuració del conjunt de la cúpula dirigent de CDC. Però en aquest aspecte, com en altres, la reestructuració de CDC fou de menor abast i no va abordar finalment aquesta possibilitat.

En l'antesala del debat polític i estratègic del congrés hi trobem la formulació per part del mateix Artur Mas de l'opció per la "casa gran" del catalanisme. El 20 de novembre de 2007, amb la mirada ja posada en el congrés de juliol de 2008, Mas pronunciava una conferència amb el títol "El catalanisme, energia i esperança per a un país millor", en què defensava una refundació del catalanisme sobre la base d'agrupar totes les forces i persones favorables al "dret de decidir" de Catalunya. Sota la fórmula de la "casa gran" del catalanisme, que Mas desenvolupa en aquesta conferència, es pretén agrupar gent de diverses sensibilitats al voltant d'un partit que presumeix d'obert com CDC i, al mateix temps, posar al dia el concepte de catalanisme.

Aquesta formulació, que es contraposaria i, per tant, deixaria fora de la "casa gran" aquelles formacions que opten pel federalisme com a fórmula per estructurar Espanya, especialment els socialistes catalans del PSC i els postcomunistes i ecosocialistes d'ICV, pot semblar una reformulació de la vella aspiració pujolista de convertir CDC en el "pal de paller" del catalanisme. Però quan Pujol llençava aquesta opció estratègica, en el període de conformació partidista de la pròpia Convergència Democràtica durant la segona meitat dels anys setanta, la seva formulació abraçava tant aspectes orgànics com sociològics i culturals. D'aquella formulació se'n derivaren tant la unificació amb la formació liberal de Ramon Trias Fargas com la formalització de la coalició estable amb UDC, a partir de 1979, i la ubicació d'aquesta coalició com a formació hegemònica en la política interior de Catalunya durant més de dues dècades.

Pel contrari, l'ofertament que realitza Artur Mas de refundar el catalanisme a partir de la conversió de CDC en la gran casa del nou catalanisme, sembla dirigir-se a atreure cap a Convergència persones o sectors d'altres partits que es puguin sentir desenganyats o descontents amb l'orientació estratègica d'aquests altres partits. S'està pensant més en recollir els sectors d'ERC descontents amb l'aliança governamental d'aquest partit amb els socialis-

tes, que no pas en la reformulació organitzativa de la mateixa Convergència, bé a través de la superació de l'etapa federativa amb UDC per conformar un nou partit, bé obrint formalment les portes a una integració amb ERC.

Des de postulats pretesament incloents, es llancen missatges en la pràctica excloents. Així, en la ponència organitzativa del congrés de juliol s'explicita que CDC aposta estratègicament per convertir el catalanisme en l'eix vertebrador del pensament polític de Catalunya, superant, es diu, "el distanciament produït per aspectes ideològics d'altra naturalesa". No és que es tanqui la possibilitat d'acords amb altres partits afins, ans al contrari, segons la formulació estratègic-organitzativa que realitza l'esmentada ponència congressual; però es dibuixa l'afinitat a partir de la sobirania nacional catalana, abonant les tesis que contraposen el federalisme amb l'independentisme com a úniques i antitètiques opcions possibles en aquests moments a Catalunya.

Convergència sembla voler treure profit polític de l'existència d'un independentisme anímic que impregna molts amplis sectors de la societat catalana. A partir de la campanya anticatalana afavorida pel Partit Popular i els seus altaveus mediàtics durant la tramitació del nou Estatut d'Autonomia per a Catalunya; de les campanyes

En totes i cadascuna de les confrontacions electorals, el retrocés de CiU és evident. En les eleccions autonòmiques i generals, el retrocés entre les celebrades a mitjans dels anys noranta i les últimes realitzades, respectivament el 2006 i 2008, se situa entre els nou i deu punts percentuals

de boicot contra determinats productes catalans; de les dificultats expressades des del Govern central per posar en marxa el desenvolupament del nou Estatut; de la contrastació dels dèficits infraestructurals que Catalunya pateix en molts i diversos àmbits territorials; dels temors i les desconfiances davant d'una hipotètica sentència negativa del Tribunal

Constitucional sobre l'Estatut; o de les dificultats que s'observen en el procés de negociació del nou sistema de finançament autonòmic, s'ha anat generant un malestar i una desafecció o allunyament respecte d'Espanya en sectors econòmics i empresarials, en àmbits socials, culturals, acadèmics i mediàtics de tot tipus i procedència. Aquesta sensació de malestar i desafecció que ha formulat en més d'una ocasió el mateix president de la Generalitat, José Montilla, arriba a convertir-se, en alguns casos, en un difús independentisme més anímic que polític. No sembla, a tenor del que indiquen tant els resultats electorals com les enquestes i els sondeigs d'opinió, que aquest sentiment encara difús produeixi una translació política. Però si a la formulació més definida d'Esquerra Republicana s'hi afegeix i hi conflueix una Convergència Democràtica de Catalunya, on s'imposin les tesis més radicalment nacionalistes o sobiranistes, el creixement o la traducció políti-

ca i electoral del que ara és un estat anímic pot marcar una deriva política desconeguda fins ara a Catalunya.

En el debat congressual de CDC tot això està present en primer i destacat lloc, a tenor de les formulacions contingudes en les ponències elaborades, debatudes i aprovades. Com també està present la continuïtat de la federació amb UDC i el major o menor acostament a ERC. Però en el fons de tot, el debat intern de CDC en els últims temps i, de manera més explícita, durant el debat previ al 15è congrés del partit del juliol passat hi havia la disjuntiva entre posar unes bases sòlides i programàtiques i estratègiques que permetin, a curt o mitjà termini, recuperar el Govern de la Generalitat o aprofundir una orientació de caràcter sobiranista que sembla destinada al fracàs, malgrat els estats d'ànim que poden propiciar un creixement polític d'aquesta opció.

No sembla que el resultat del congrés convergent hagi servit per esvair els dubtes estratègics ni per reorientar clarament el partit. El títol que la ponència organitzativa del partit ha mantingut des del seu esborrany inicial a la seva aprovació formal pel congrés —“Organització. L'aportació de CDC a la Casa Gran del Catalanisme”— és revelador de la voluntat de Convergència d'aparentar una imatge d'obertura estratègica, a partir d'una autoproclamada centralitat en l'àmbit nacionalista. De forma clara es parla d'actualitzar la vella aspiració d'agrupar en una sola formació política les diverses “sensibilitats” del nacionalisme català. Però la traducció pràctica del debat congressual, l'aprovació de ponències i resolucions i, especialment, l'elecció de la seva direcció no sembla conduir a aquest esforç proclamat. La incorporació en la direcció executiva de Lluís Recoder, per tal de presidir una nova comissió de càrrecs municipals (la Comissió nacional de Política Municipal), no equilibra ni impedeix la continuïtat del nucli dur que ha acompanyat a Artur Mas durant els últims anys. A pesar del càstig electoral patit per un dels seus components, David Madí, l'elecció del nucli dirigent de CDC reforça la imatge d'un partit escorçat cap a una major radicalitat nacionalista, que manté les seves obsessions de competència electoral amb ERC i que llença al seu partit federat, Unió Democràtica, un repte amb caducitat a curt termini, i que es podria resumir en “fusió o fusió”, és a dir, integració en la “casa gran” del catalanisme a través de la fusió d'ambdós partits o d'una intensificació de l'actual federació. El que diversos mitjans catalans van interpretar com una “OPA hostil” cap a UDC, enllaça amb la pretensió mai amagada d'assimilar aquest partit dins de CDC o, alternativament, llençar les seves restes a mans del PP català. La

Convergència sembla voler treure profit polític de l'existència d'un independentisme anímic que impregna molts amplis sectors de la societat catalana

ràpida reacció dels dirigents d'Unió en forma de rebuig clar de l'alternativa, optant per una continuïtat de l'actual fórmula federativa, no tanca el debat dins de la federació ni tapa les ferides de recorregut, tal i com s'ha pogut veure també durant el procés congressual de UDC.

Per la seva banda, la ponència política “L'aportació de Convergència a la renovació del catalanisme” incideix en la plasmació programàtica de la renovació que ha d'implantar el projecte de “casa gran”, per concloure en una aparentment clara defensa del “dret de decidir”, expressió ambivalent encunyada en els últims temps pels sectors sobiranistes i independentistes del catalanisme.

Però el contingut concret d'aquesta opció, sota una aparença de gran radicalitat en el llenguatge i en la seva aposta, amaga importants dosis d'ambigüitat calculada. Si, per una banda, moltes de les formulacions expressades sobre el dret de decidir l'apropen, i fins i tot el confonen, amb ERC, per altra banda es mantenen clares aspiracions a liderar des de la moderació nous compromisos amb l'Estat.

En definitiva, l'assumpció oficial per part de CDC de la idea de la “casa gran” del catalanisme ha recorregut el 15è congrés del partit, en un intent de reeditar velles aspiracions monopolístiques del catalanisme i de remoure el panorama partidari de Catalunya que li permeti recuperar el Govern de la Generalitat en el menor termini possible, furgant en l'interior de l'actual govern d'Entesa i intentant reforçar un lideratge d'Artur Mas aparentment consolidat però no exempt de controvèrsia entre les bases més tradicionalment pujolistes del partit, el que el va dur a oferir fins i tot el seu propi cap si no s'aconsegueix l'objectiu de recuperar el Govern. Per això, com ja s'ha apuntat, CDC s'intenta mantenir en la seva arrelada ambigüitat. Des d'un llenguatge i una expressió de radicalitat s'amenaça constantment amb la confrontació, però no s'amaga una tornada a la moderació pràctica i al tacticisme ambivalent si s'assoleix l'objectiu prioritari, la recuperació del Govern de la Generalitat, exercint des d'allí el seu model de “partit de pressió” sobre les estructures de l'Estat, model que tan bon rèdit polític i electoral li havia donat durant més de vint anys. ■